

OTVORENO
o korupciji

PRAVOSUĐE

Beograd
2002.

**OTVORENO o korupciji
PRAVOSUĐE**

Izdavač
Friedrich Ebert Stiftung

Za izdavača
Zoran Lutovac

Projekat okruglih stolova o korupciji u Srbiji

Autor projekta i urednik publikacije
Radojka Nikolić

Redakcija publikacije
Predrag Jovanović
Svetlana Vuković
Miroslav Nikolić

Projekat podržali
Transparency International Serbia
Centar za ekonomska istraživanja
Institut društvenih nauka

Priprema za štampu
APP, Beograd

Štampa
Vuletić print, Beograd

Tiraž
300

Beograd
2002.

Sadržaj

Uvod	4
Slučajevi korupcije	6
Predrag Jovanović Važna je pravna sigurnost	7
Srećko Mihajlović Za korupciju je potrebno dvoje	8
Bruno Vekarić Institucionalno suzbijanje korupcije	13
Zagorka Golubović Ne može se manipulirati Savetom	20
Jovan Krstić Značaj javnog interesa	22
Gordana Božilović-Petrović Krivična dela korupcije - prvi put	24
Jovan Spaić Sudstvo na popravnom	26
Danilo Šuković Ekonomске reforme i pravni sistem	29
Pitanja i odgovori	31

Uvod

Istraživanje koje je u prošloj godini sproveo Centar za liberalno demokratske studije pokazalo je da je sudstvo, uz carinu i policiju, najkorumpiranija oblast društvenog života u Srbiji. Međutim, kada se ima u vidu relativno mali broj otkrivenih i sankcionisanih slučajeva korupcije, moglo bi se zaključiti da korupcija i nije toliko rasprostranjena. Razlog za takvo stanje je teškoća u dokazivanju korupcije u pravosuđu.

Da je suzbijanje korupcije u pravosudnom sistemu neophodno pokazuju dalekosežne posledice. Nije, dakle, problem samo u tome što loše funkcioniše pravosuđe, već i što slabi ugovorna odgovornost, čime je ugrožen i ekonomski i društveni sistem.

U razgovorima za "okruglim stolom" o korupciji u pravosuđu, koji su vođeni 2. marta 2002. godine, u okviru projekta "OTVORENO o korupciji", pokazalo se da se ne može sporiti postojanje korupcije. Ali, pokazalo se, isto tako, da niz predloženih novih zakonskih rešenja predstavlja značajan iskorak iz dosadašnjeg načina tretiranja mita i korupcije. Za pravnu struku, koja se mora dosledno pridržavati samo onoga što piše u zakonu, sada je pružena nova mogućnost - korupcija je prvi put u Srbiji uvedena kao krivično delo za sankcionisanje.

To će, nadamo se, biti tek početak osavremenjivanja domaćeg zakonodavstva kako bi mogle da se uspešno suzbijaju i eliminišu loše pojave poput korupcije.

Na takve zaključke upućuju razgovori za "okruglim stolom" o korupciji u pravosuđu, kao peti u nizu od sedam razgovora o korupciji u Srbiji, po sektorima u kojima se najviše javlja, a koji se održavaju u organizaciji Fridrih Ebert Fondacije i uz podršku Transparensi internešenela za Srbiju i Centra za ekonomska istraživanja Instituta društvenih nauka.

O korupciji OTVORENO prvi razgovor je održan 29. septembra 2001. godine (carina), drugi, 27. oktobra 2001. godine (zdravstvo),

treći, 24. novembra 2001. godine (školstvo), četvrti 26. januara (policija) i peti 2. marta (pravosuđe).

Ovo je prvi pokušaj u Srbiji da se problem korupcije analizira na konkretnim primerima i da se u razgovoru sa ljudima u čijim službama izvesno postoji korupcija, potraže rešenja za suzbijanje korupcije. U razgovorima, kako je planirano, učestvuju eksperti iz raznih oblasti - ekonomisti, sociolozi, predstavnici vlade i nevladinih organizacija.

Ima li smisla boriti se protiv korupcije ako je ona već toliko duboko ukorenjena u sistem i u svest?

Svakako ima. Samo jedan od razloga za borbu protiv korupcije nalazi se u anketi koja je sprovedena polovinom 2001. godine na uzorku od oko 2.000 građana Srbije. Na pitanje "Da li bi prihvatili mito" građani su odgovorili ovako: 32 odsto ne bi, jer ne želi da krši zakon, dok 45 odsto ne bi, jer ne opravdava korupciju.

Tolika većina od 77 odsto anketiranih koji nikako ne prihvataju korupciju, pruža nadu da u našem društvu postoji kritična masa koja drži do morala i koja je potencijalno spremna za borbu protiv korupcije.

Autor projekta
Radojka Nikolić

Mart 2002. godine

Slučajevi korupcije u pravosuđu

Kao uvod u razgovor o korupciji u pravosuđu, za "okruglim stolom" koji je održan 2. marta 2002. godine, navedena su dva primera iz prakse. Slučajevi su istiniti. Izostavljena su samo imena aktera.

Primer prvi - Sredinom februara 2002. godine u Beogradu je uhapšen viši gradski sudija za prekršaje zbog sumnje da je uzimao mito i da je zloupotrebio službeni položaj. Sada se nalazi u jednome-sečnom pritvoru.

Sudija je uhapšen na osnovu privatne prijave da uzima novac da bi zataškavao određene slučajeve. Pronađeno je nekoliko ljudi koji su priznali da su mu davali novac kako bi se predmet sklonio u stranu i to dok ne zastare dela za koje treba da odgovaraju. Cena za takvu "uslugu" iznosila je od 500 do 1.000 maraka, pa i više, zavisno od težine prekršaja. Najčešće su bila u pitanju dela saobraćajnih prekršaja, ali i druga.

Primer drugi - Reč je o advokaturi i korupciji. Jedan čitalac "Politike" upozorava da se korupcija vezuje za državne institucije, kao što je policija i pravosuđe, ali da malo ko pominje advokaturu. On smatra da je to verovatno zato što su advokati samostalna profesija. Međutim, kaže ovaj čitalac, teško je zamisliti da bi se stranka sa "kovertom u ruci" direktno obratila sudiji, već bi morala da ima "čoveka za vezu". A to su advokati. Praksa pokazuje da su neki od advokata imali "svog" sudiju, a da su potom, "u lancu", imali svog veštaka, pa je tako podmićivanje dobro funkcionisalo.

Koliko ima korupcije u pravosuđu i u kakvim oblicima se ona javlja - trebalo bi da saznamo nešto više u današnjem razgovoru.

Dr Predrag Jovanović
Transparency International Serbia

Važna je pravna sigurnost

Najvažniji stub društva je pravosuđe. Ono je višestruko značajno. To smo videli ne samo u istraživanjima, već se u tome slažu i ljudi iz prakse. To se najbolje oseća kada taj stub ne funkcioniše dobro.

Meni je još u sećanju naš prvi okrugli sto o carini, kada je Vladan Begović, direktor Savezne uprave carina, rekao da je konkretne prijave podneo tužilaštvu i da nije dobio nikakav odgovor nekoliko meseci. Ako gospodin Begović ne može da jedan slučaj izgura do kraja i da dobije odgovor, postavlja se pitanje - kako običan građanin može da dođe do pravde?

Izuzetno je važno, ne samo sa aspekta pravde već i životnog standarda, funkcionisanje pravosudnog sistema. **Jednostavno, nemoćuje je doći do novca ako se ne poštuju ugovori. Ako nema pravne sigurnosti, onda nema ni investicija ni razvoja.** U Americi se, na primer, banke utrkuju da daju kredite privredi iz jednostavnog razloga što postoji sigurnost ugovora. Ako se dve rate kredita ne plate, kuća se odmah prodaje i poverilac biva brzo i efikasno namiren.

Zato je teško očekivati brži ekonomski razvoj ukoliko pravosuđe ne počne efikasno da funkcioniše.

Srećko Mihajlović
Institut društvenih nauka

Za korupciju je potrebno dvoje

Moju predstavu o korupciji u pravosuđu obojile su dve pojave. Jedna se odnosi na slučaj sudije iz Lajkovca koji je uhvaćen da je podmićen. A dobio je kao mito od 100 ili 200 maraka i boks cigareta. Znači, ako mi imamo pravosuđe u kojem su sudije spremne da učine to što čine za tako male pare, verovatno nam to govori i o nivou na kojem se nalazi celo pravosuđe.

Druga pojava je ono što se dešava između Saveta za borbu protiv korupcije, Vlade i moćnika koji treba da prate ekstra profit. Pojava je utoliko karakteristična što se tu Vlada ponaša dvojako. S jedne strane, ona osniva Savet i daje mu određene kompetencije, a s druge, kada Savet počne da radi onda Vlada od njega diže ruke.

Ceo slučaj, inače, umnogome podseća na ono što se dešavalo krajem srednjeg veka, kada su katolička crkva, pape i biskupi, prodavali indulgencije. To su oproštajnice grehova. Svaki grešnik je mogao parama da kupi oproštaj za sve ono za šta je kriv. Pojava potiče još s kraja Rimskog carstva, kada su vladari imali pravo da nekome oproste grehove. **Ovo što se dešava sa ekstra profitom nije ništa drugo nego srednjevekovna prodaja indulgencija.** S tim što treba imati na umu da je prodaja indulgencija bila jedan od ključnih argumenata Luteru u pokretanju reformacije. Treba imati na umu da se neka reformacija, ali ne u ovom verskom smislu, može desiti i kod nas.

Podaci iz istraživanja o korupciji govore o visokom stepenu korupcije u pravosuđu. Međutim, tu je važna sledeća napomena: kada se iznose podaci iz istraživanja treba

imati na umu da je reč o podacima o tome šta građani misle o raširenosti korupcije, ali da to nisu podaci o stvarnoj raširenosti korupcije.

Ta napomena je utoliko važna što ima dovoljno razloga da tvrdimo da građani preteruju u svojim tvrdnjama o raširenosti korupcije i da korupcija nije toliko raširena koliko građani misle. Jer, inače, pitanje je da li bi društvo uopšte moglo da funkcioniše ako je u nekoliko ključnih oblasti korupcija zahvatila oko tri četvrtine ljudi u tim institucijama.

A podaci iz istraživanja pokazuju upravo to, da po mišljenju 60 do 70 odsto građana postoji korupcija u carini, policiji i pravosuđu, zavisno od toga o kojem je istraživanju reč.

Naša zemlja nije izuzetak kada je reč o takvom viđenju građana o raširenosti korupcije. To pokazuju podaci iz istraživanja koje je rađeno početkom 2001. godine u Jugoslaviji i u zemljama iz našeg okruženja: u Albaniji, Bosni i Hercegovini, Bugarskoj, Makedoniji, Rumuniji, Hrvatskoj. Istraživanje je pokazalo da građani Albanije vide stanje u svom pravosuđu izuzetno loše. Potom sledi mišljenje građana Rumunije i odmah za njima su građani Srbije.

Tim podacima treba verovati zato što je pored mišljenja o raširenosti korupcije, od ispitanika traženo i da direktno odgovore na to da li je neko iz pravosuđa lično tražio novac kao mito. **I tu su dobijeni prosto neverovatni podaci. Na primer, Albanija, kao najcrnji slučaj: 53 odsto Albanaca tvrdi da im je sudija tražio mito. Odmah iza Albanije, ali sa znatno manjim procentom, nalaze se građani Srbije. Kod nas, naime, 19 procenata ispitanika tvrdi da im je neki sudija tražio mito.**

Administrativni službenici u pravosuđu takođe se pojavljuju kao oni koji često traže mito. U Albaniji 47 odsto službenika traži mito, a u Srbiji isto koliko i sudija - 19 procenata. Zatim, javni tužioc - u Albaniji 40 procenata, a Srbija 12 procenata. Istražni organi: Albanija 33 odsto a Srbija 15 odsto. U Crnoj Gori je situacija znatno bolja, ako je verovati građanima.

Uz ove podatke treba imati na umu i sledeće. Naime, kad pitamo građane da li su oni spremni da ponude mito da bi dobili sudski spor,

onda dobijamo podatak da je petina građana spremna da to učini. To je onaj isti postotak koji se pominje kao procenat onih kojih su tražili mito.

Ova istraživanja pokazuju da građane ne treba amnestirati i da oni takođe imaju svoj deo krivice. Jer, mišljenje o raširenosti korupcije nije povezano sa uobičajenim socijalno-psihološkim vrednostima, pa mi tu ne nalazimo značajnije veze, na primer, između obrazovanja, zanimanja, pola, starosti, mesta stanovanja i drugih detalja, sa stavom o korupciji.

Zanimljivo je, takođe, da je stav građana o korupciji uglavnom u visokoj korelaciji sa političkim opredeljenjem. Naime, građani koji su pristalice stranaka u opoziciji, po pravilu vide da je korupcija znatno raširenija nego građani koji su pristalice stranaka na vlasti. Pri tom, nije bitno koje su stranke u opoziciji a koje na vlasti.

Mi smo od početka 2000. godine imali prilike da radimo četiri istraživanja o korupciji. Tri od ta četiri istraživanja radio je Centar za proučavanje alternativa. Sva istraživanja ukazuju na visoku korelaciju između političkog opredeljenja i korupcije.

Prvo istraživanje je rađeno u martu 2000. godine, dakle pre političkih promena u zemlji. Drugo istraživanje je rađeno u novembru 2000. godine, znači posle političkih promena. Treće je rađeno u januaru 2001. godine, a ovo poslednje je završeno pre nekoliko dana. Šta se pokazalo?

Građani koji su u martu 2000. godine tvrdili da je korupcija veoma raširena, a pri tom su bili pristalice stranaka koje su u sastavu DOS-a, nakon izbora su umnogome promenili mišljenje. Za razliku od njih, građani koji su u martu 2000. godine bili pristalice tadašnjih partija na vlasti, SPS-a i drugih, nakon izbora, u istraživanju u novembru te godine, odmah tvrde da je korupcija veoma raširena.

Ta visoka zavisnost između politike i korupcije, kada je reč o građanima, važi i između samih pojava. Politički sistem umnogome diktira korupciju, njen obim, pojavne oblike. **Mi živimo u onom krugu zemalja u kojima je korupcija ugrađena u gotovo sam sistem i to na jednostavan način. U zemljama poput naše svako napredovanje u struci je povezano sa političkom**

pripadnošću. Ako niste član vladajuće stranke, vaše šanse za napredovanje su znatno manje.

Takva činjenica važi za niz zemalja poput naše. Otuda treba biti skeptičan prema akcijama koje vodi Vlada u borbi protiv korupcije.

Da je percepcija korupcije stvar politike, dokazuju nam i ono često navođeno istraživanje kod nas, Transparensi internešenela, po kojem smo mi u vrhu liste korumpiranih zemalja. Ja sam skeptičan prema takvim istraživanjima, jer smo mi isuviše siromašni, isuviše se male pare vrte kod nas da bismo mogli da govorimo o visokoj korupciji. Mi ćemo, možda, tek doći do toga.

Zato u tim ocenama dominira politički stav prema našoj zemlji. Ljudi koji su odgovarali na pitanja o tome koliko kod nas ima korupcije su u nama videli zemlju koja je u prošlih deset godina učestvovala u raznim ratovima, pa je tu došla do punog izražaja činjenica da su Srbi "parije" u očima razvijenog sveta. To da smo spremni da korupciju uvek gledamo kroz političke naočare, vidljivo je i kada je reč o svetu i kada je reč o nama.

Treba podsetiti na indikativnu podudarnost u istraživanjima: jedna petina građana je spremna da da novac da bi dobila sudski spor, a takođe jedna petina zaposlenih u pravosuđu je tražila novac da bi završila posao. To govori mnogo o našim institucijama, ali i o našim građanima. Otuda i borba protiv korupcije mora da teče na ta dva koloseka.

Ne može se voditi borba protiv korupcije kroz institucije i protiv profesija. Bojim se da u ovoj borbi, koje svakako ima, da nam važne profesije ne izgube dignitet. Ako se to desi, šta će biti sa poverenjem koje građani moraju da imaju u institucije, u lekare, u policiju? Kako može zemlja da funkcioniše ako građani nemaju barem trunku poverenja u policiju? Kako ćemo da idemo kod lekara ako sumnjamo u njegovo poštenje do kraja? Kako bismo odlučili da uđemo u sud ako sumnjamo da je sve tamo podmitljivo i da mora sve da se plati?

Dakle, borba protiv korupcije - da, ali istovremeno i borba za dostojanstvo profesije i za povratak poverenja u institucije. Istovremeno, ne treba zaboraviti na onaj postotak građana koji su spremni da pla-

te. Jer, ne treba zaboraviti da je korupcija uvek čin u kojem učestvuju dve osobe.

Pritom, nije uvek reč o iznudi. Ja samo prihvatam da je u zdravlju, kod lekara, reč o iznudi. Jer, ako odemo bolesni i on nam traži novac, onda je to dodatno iznuđivanje - korupcija.

Bruno Vekarić

Ministarstvo pravde Republike Srbije

Institucionalno suzbijanje korupcije

Dosadašnja iskustva zemalja u tranziciji pokazuju da je korupcija značajan i uvek prisutan činilac u postavljanju nekih demokratskih okvira u funkcionisanju jednog društva. U Srbiji je, na žalost, korupcija ranije više bila pravilo a ne izuzetak. Barem sam se tako ja osećao u prethodnom periodu. Ne mogu reći da se sada mnogo bolje osećam, ali možda ja to govorim sa aspekta vlasti, pa sam malo subjektivniji.

Svaki segment društva imao je korupciju u ranijem periodu, pa tako i pravosuđe.

Pravosuđe, međutim, nije toliko pogodno za korupciju, iako tu i te kako ima korupcije. Zašto nije pogodno? Zato što postoji višestepenost u pravosuđu, pa nije lako ući u koruptivne radnje, jer to zahteva lančano podmićivanje.

To, međutim, ne umanjuje aktuelnost razmatranja i potrebu energičnog suočavanja sa korupcijom u pravosuđu. Dostupne analize i ispitivanja javnog mnjenja ukazuju da građani Srbije imaju visok stepen nepoverenja u pravosuđe. Za kakve se metode Ministarstvo pravde odlučilo u borbi protiv korupcije?

Sa stanovišta delovanja Ministarstva pravde u borbi protiv korupcije, moguće je sagledati nekoliko nivoa akcije, odnosno uticaja na ovu pojavu.

Prvo, uticaj na makro planu putem pokretanja adekvatnih zakonodavnih inicijativa, odnosno utvrđivanja neophodnih zakonskih okvira za suzbijanje korupcije.

Drugo, obezbeđivanje potrebnih društvenih i materijalnih predušlova za borbu protiv korupcije, što znači stvaranje nepovoljnije infrastrukture za korupciju.

Treće, uticaj na mikro planu, u pojedinim konkretnim segmentima društvenog života, uvođenjem institucionalnih okvira, obrazovanjem pravosudnih i drugih kadrova za suzbijanje korupcije, preciziranjem kriterijuma (suzbijanja) korupcije u pojedinim oblastima i slično.

Kako će se konkretno suzbijati korupcija? Koji su precizno utvrđeni okviri za akciju?

Na makro planu to je novi zakonodavni okvir. Naime, Ministarstvo pravde bilo je predlagač nekoliko zakonskih projekata, veoma značajnih za borbu protiv korupcije. Reč je o izmeni i dopuni Krivičnog zakona. Članom 80. ovog zakona ustanovljena je nova oblast u Krivičnom zakonu - grupa krivičnih dela korupcije. Specifičnosti su: deset novih inkriminacija vezanih za pojavu korupcije, od kojih su dve neposredno vezane za oblast pravosuđa. Pooštravanje kazni za pojedina krivična dela koja posredno mogu da se povežu sa pojavom (krivičnim delom) korupcije.

U vezi sa tim razvijena je u pravnoj teoriji interesantna polemika oko krivičnog dela davanja i primanja mita, koja još nije dovela do jedinstvenih stavova. Naime, pojedini pravni eksperti zastupali su stanovište da ne treba inkriminisati i primanje mita, s obzirom na to da se time smanjuje mogućnost otkrivanja i prijavljivanja ovog dela.

Specifično je i da se pojavljuje novi paket zakona o pravosuđu. Ovaj paket zakona je veoma bitan, jer stvara okvir za nezavisno i samostalno sudstvo, a to već ne pogoduje korupciji kao pojavi. Na tome će Ministarstvo pravde i sada i ubuduće stalno insistirati.

Sačinjen je i usvojen izuzetno značajan paket zakona o pravosuđu, uprkos činjenici da nauka i finansijski eksperti nisu dali svoje mišljenje u vezi sa ovim zakonskim rešenjima i da su ona bila rezultat političkog kompromisa, koji bi morao biti anuliran u ovako značajnim sistemskim zakonskim rešenjima.

Ovaj paket zakona predstavlja veoma važan zakonski okvir u kreiranju infrastrukture koja ne pogoduje korupciji, a to je nezavisno i samostalno sudstvo.

Usvojene opcije načina izbora i razrešenja sudija u velikoj meri pogoduju akciji borbe protiv korupcije, jer se zasnivaju na delovanju stručnog i moralno kredibilnog tela koje je relativno udaljeno od političkih uticaja - Visokog pravosudnog saveta.

Navedenim paketom zakona učinjen je krupan korak u reformi pravosuđa u skladu sa modernim i evropskim kriterijumima. Naime, predviđena je nova organizacija pravosudnog sistema, koja pogoduje ujednačavanju sudske prakse, potvrđuje i jasnije definiše načelo dvostepenosti itd.

Stvoren je efikasan mehanizam rada zaposlenih u pravosuđu. Kao što je poznato, do sada je bilo mnogo pojava odugovlačenja pojedinih procesa. **Kada smo došli u Ministarstvo pravde posle 5. oktobra 2000. godine, postojalo je oko pet odsto sudskih predmeta koji su stariji od deset godina. Na insistiranje ministra do sada su takvi predmeti završeni.** Sada rešavamo predmete koji su stariji od pet godina, što bi trebalo da eliminišemo do juna 2002. godine.

U principu, može se reći da je pravosuđe postalo efikasnije i da je počelo bolje da radi. Međutim, moramo da čujemo i glas naroda, a tu vidimo da ima još dosta kritika na račun rada pravosuđa.

Pomenuo bih, takođe, Zakon o lokalnoj samoupravi. Donošenje ovog zakona podstaklo je decentralizaciju, koja podsticajno deluje na suočavanje sa korupcijom. Naime, decentralizacijom i obogaćivanjem sadržaja lokalne samouprave, u suzbijanje korupcije uključuje se veći broj lica, što vodi jačanju kontrolnih i preventivnih mehanizama.

Jedan od veoma važnih zakona, koji uskoro ide na javnu raspravu, je Zakon o ombudsmanu. Ovaj zakon se, možda, može smatrati jednim od najznačajnijih koraka u suzbijanju korupcije. Zakon je otvorio veoma bogate mogućnosti za delovanje "narodnog advokata" i u sferi borbe protiv korupcije, javljajući se kao mesto i "adresa" gde se građani mogu obraćati za pomoć, za primedbe, odnosno za ukazivanje na koruptivnu praksu u poslovanju državnih organa.

Zatim, tu je Zakon o udruženjima građana, takođe kao jedan od bitnih zakona koji treba da utiču na suzbijanje korupcije. Donošenjem ovog zakona stvoren je povoljniji ambijent za delovanje udru-

ženja građana, posebno time što je značajno umanjeno delovanje principa diskrecionog odlučivanja prilikom obrazovanja i prestanka rada udruženja. Time je dat podsticaj borbi protiv korupcije, budući da se udruženja građana i nevladine organizacije javljaju kao kritičar koruptivne prakse i, neretko, kao kreator (predlagač) pozitivnih pravila ponašanja u društvu.

Što se tiče druge tačke u okviru obezbeđivanja preduslova za borbu protiv korupcije, **želeo bih samo da podsetim na to kolike su bile plate u pravosuđu 2000. godine. Na primer, u avgustu te godine sudija je imao platu u protivvrednosti od oko 150 maraka. Kod te sume suvišno je objašnjavati da li je plata pogodno tle za korupciju.**

Stoga je naša strategija sledeća: povećanje plata nosiocima pravosudnih funkcija je jedan od najbitnijih preduslova u borbi protiv korupcije.

Povećanja će se realizovati u toku 2002. godine zahvaljujući, između ostalog, i primeni Zakona o izmeni i dopuni zakona o sudskim taksama. Na ovaj način se stvara samostalni sudski budžet u visini od 50 odsto ukupnih sredstava koja pravosuđu stoje na raspolaganju. To je veliki reformski korak ove vlade i korak za koji se nismo lako izborili. Proširenje materijalne osnove pravosuđa doprinosi jačanju nezavisnosti sudija i tužilaca budući da je samo materijalno nezavisan čovek istinski samostalan u svom delovanju.

Sa prosečnom platom od 1.000 DM, nosioci pravosudnih funkcija imaju solidne uslove rada, a iskušenja za koruptivnim radnjama na ovaj način će se smanjiti. Ali, mora se priznati da to može da stvori i nove probleme. Jer, u pravosuđu radi oko 70 odsto ljudi koji prate sudije. Već imamo sindikate koji kažu da ne mogu zapisničari i daktilografi da rade sa značajno manjim platama od sudija. Jasno je, dakle, da se sa tim ubuduće moramo nositi.

Uprkos problemima, naša osnovna tendencija ostaje da se stvore solidni uslovi rada u pravosuđu i da na taj način suzbijemo ovu negativnu pojavu.

Jednako bitan element su i kadrovske promene u pravosuđu. One podrazumevaju da ljudi koji su već učestvovali u određenim radnjama koje su vezane za korupciju

(npr. izborne krađe, zloupotrebe u dodeli stanova i dr.) budu sklonjeni sa odgovornih mesta u pravosuđu. Nasleđe bivšeg režima u pravosuđu veoma opterećuje i njegovo funkcionisanje danas s obzirom na to da se prethodni režim oslanjao na sofisticirane i međusobno povezane oblike državne korupcije. Pome-nute kadrovske promene javljaju se kao prioritetan i izuzetno složen zadatak novog i demokratskog pravosuđa.

Ono što smo zatekli u pravosuđu posle promena u oktobru 2000. godine ličilo je na sve drugo osim na Ministarstvo pravde. Tu je, na primer, 486 stanova i kredita dodeljeno bez ikakvih kriterijuma. To je bio najviši nivo državne korupcije. Praktično, to ovako izgleda. Nakon izbornih krađa 1996. i 1997. godine, kompletno sve sudije koje su na neki način u tome učestvovala, dobile su stanove u roku od tri do četiri meseca. Tu je bilo veoma mladih sudija, koji su po svom stažu dobili stanove preko reda.

Određeni nivo lustracije u pravosuđu je neophodan. **Iako postignutim rezultatima ne možemo biti u potpunosti zadovoljni, ne treba izgubiti iz vida da je do sada promenjeno ukupno 150 predsednika sudova od 165, te imenovano 166 novih sudija. Valja napomenuti da je u javnosti sve to bilo praćeno polemikom, u stilu da li baš treba tako da bude, ili je preterano brutalno što smo u javnost izašli sa imenima i to pre nego što je dokazana neka radnja koja se nekom sudiji stavlja na teret. Naša je ocena da se u javnosti previše prašine diglo oko toga.** Razrešenje sudija mora se posmatrati jednostavno - "nisi radio svoj posao kako valja i treba da se pomeriš sa tog mesta".

U pitanju su bili predlozi za razrešenje zbog lošeg, odnosno nesavesnog rada, koji su u sebi sadržali kritiku takvog rada, ali ne i "presuđivanje" o krivici. Za radnike u "Zastavi", na primer, kada su dobili otkaze zbog lošeg rada, ili zbog smanjene potrebe za njihovim radom, javnost se nije preterano uzbuđivala. Nasuprot tome, u Ministarstvu pravosuđa su bez kriterijuma dodeljivani stanovi i krediti, čak 486 stanova diskreционom odlukom tadašnjeg ministra.

U velikoj meri je, dakle, bilo reči o različitim oblicima posredne korupcije. Današnje Ministarstvo pravde Srbije je, u cilju suzbijanja

ove prakse, preduzelo sledeće: uvedena je interna kontrola poslovanja i uvedeno je pet komisija koje, kao kolektivni organ, obezbeđuju javnost i transparentnost u radu i smanjuju mogućnosti pojave korupcije.

Prvi put od kada postoji Ministarstvo, izvršen je popis osnovnih sredstava, iako je popis morao da se vrši po Zakonu o računovodstvu. **Po tom popisu pronađen je višak od oko 54 miliona dinara! Možete li da zamislite koliki je to višak?! To je ogromna količina opreme koja nije popisana! A onda se odmah zatim postavlja pitanje - zašto samo 54 miliona? Zašto nije 154 miliona dinara? Ili 354 miliona? Možda je to nešto što ne možemo da nađemo i što je neko već odneo negde.**

U reformama koje smo preduzeli insistirali smo na tome da se smanje diskreциона ovlašćenja funkcionera. Uvedene su brojne više institucionalne komisije, posebno u Ministarstvu pravde, u oblasti uslovnog otpusta i naknadi štete licima bespravno lišenim slobode, što je ranije bilo direktno u nadležnosti sekretara.

Takođe, uvedena je tenderska nabavka stvari. To je pravilo koje funkcioniše na nivou cele Vlade.

Posebno važan segment u donošenju presude jeste veštačenje. Od izveštaja veštaka umnogome zavisi i odluka suda. U poslednjih godinu dana, posebno u privrednim sporovima, uloga veštaka bila je u velikom broju slučajeva nečasna, a u mnogima od njih moguće je sa sigurnošću govoriti o koruptivnim radnjama. U praksi se nailazi na veoma čudna veštačenja, nekada višegodišnja, po sistemu odugovlačenja postupka, koja su izvođena preko veštaka. Osim toga, sami izveštaji veštaka uticali su na donošenje presude.

Ministarstvo pravde je veoma svesno ovog problema, pa će u budućnosti aktivno delovati u odnosu na veštake, sa ciljem poboljšanja kvaliteta njihovog rada i iskorenjivanja koruptivne prakse.

Konkretni primeri u borbi protiv korupcije mogu se ilustrovati i podatkom da je u poslednjih pet meseci urađeno sledeće. Privedena su pravdi četiri zatvorska radnika zbog primanja mita. Oni su bili u dogovoru sa zatvoreni-

cima, davali su im mobilne telefone i ostalo što se u zatvorima ne sme raditi.

Zatim, sankcionisano je dvoje sudija opštih nadležnosti zbog primanja mita. Jedan je sudija iz Lajkovca, kao što je ovde pomenuto, koji je primio 300 maraka i boks cigareta. Pored njega, još jedan sudija za prekršaje i jedan stručni saradnik, koji je ranije bio sudija, pa je razrešen.

Iz svega sto je rečeno mogli bismo predložiti sledeći zaključak. Konkretnim i svakodnevnim delovanjem na terenu i edukovanjem javnosti o korupciji, naći ćemo najbolje načine kako se protiv nje treba boriti. To će možda vremenom stvori situaciju i ambijent u kojem će se svest pojedinca u Srbiji promeniti i tada će preovladati stav da se NE ISPLATI BITI KORUMPIRAN.

Prof. dr Zagorka Golubović

**član Saveta za borbu
protiv korupcije Vlade Srbije**

Ne može se manipulirati Savetom

Želela bih nešto da kažem kao član Saveta za borbu protiv korupcije Vlade Republike Srbije, s obzirom na to da ono što sa naših sednica izađe u javnost bude tako šturo da se stiče veoma pogrešan utisak. Opšte uverenje građana je da je Vlada stvorila jedan Savet da bi lakše manipulirala i građanima i da bi se prikrili neki glavni vidovi korupcije. Ja hoću da vas razuverim u to.

Ja ne znam šta je bila namera Vlade kada je stvarala Savet. Ali, činjenica iz dosadašnjeg rada, a to je nepuna dva meseca, da je Savet pošao jednim putem koji pokazuje sasvim drugu orijentaciju. Mi se uopšte do sada nismo bavili pitanjima tipa - dajte da utvrdimo gde se daje 100 ili 200 maraka, da bi se mito suzbio. Mi smo pošli od onoga gde mislimo da postoji obim i rasprostranjenost korupcije, a to je od nekih vrhovnih organa.

Zasad smo predložili Vladi tri zakona i jedan kodeks, gde mi smatramo da mora da se pođe od samih organa vlasti da bi se predupredila korupcija.

Prvi zakon jeste zakon o sprečavanju sukoba interesa funkcionera i svih onih koji se nalaze na odgovornim funkcijama u strukturama vlasti. Šta to znači? To znači da smo poslali predlog Vladi da nas obavesti koji su ministri, pomoćnici ministara i drugi članovi tih tela koja pripadaju strukturama vlasti, angažovani u upravnim odborima, savetima? Da li su za to plaćeni?

Ali, poenta nije samo na tome da li su plaćeni i koliko, već da li su i u kojim upravnim odborima, jer mi smatramo da se korupcija ne zasniva samo na količini i veličini novca koji se daje, nego i na zloupotrebi moći. **Ako je jedan ministar, član upravnog odbora u nekom kliničkom centru, on može i te kako da utiče da tom kliničkom centru izvojuje privilegije. On ne mora za to da dobije nikakav novac, ali je to vrsta iznude, jer se na njega računa da to može da učini.**

Drugi zakon na kojem se radi je zakon o utvrđivanju porekla imovine funkcionera. To je ono što mnoge zemlje imaju. Kada funkcioner dođe na vlast mora da se utvrdi šta ima od imovine. Isto to se utvrđuje i kada ode sa vlasti i da se ispita odakle je to stečeno, ukoliko je imovina enormno porasla.

Treći zakon koji smo predložili, ali još nismo počeli da radimo na tome, je zakon o finansiranju političkih partija. Jer, mi smatramo da i tu može biti vrlo značajan izvor korupcije.

Četvrto je nešto što ide na niže strukture i niži nivo, ali je isto tako jedan od vrlo značajnih izvora moguće korupcije. To je ponašanje državnih službenika, na svim šalterima, u svim službama gde komuniciraju državni službenici sa građanima. Mi smo predložili da se donese jedan kodeks gde će se vrlo precizno utvrditi šta državni službenici smeju a šta ne smeju da rade i vrlo precizne sankcije za prekršaje toga kodeksa. Po tome se vidi da naš Savet deluje kao jedno vrlo nezavisno telo.

Vlada je reagovala vrlo brzo i izneti su podaci o tome koji su ministri u kojim upravnim odborima. Za neke ministre je izneto koliko su plaćeni, a neki su izjavili da nisu plaćeni. Ali, mi nismo stali na tome, tražili smo da bude obuhvatnije, preciznije, za sve ostale funkcionere.

Mislili smo da se obratimo Parlamentu i da tražimo to i za poslanike, jer vidimo da se poslanici "izvlače" što imaju premnogu zaduženja. Jedan je izjavio da je član u pet odbora i ne može da dođe na skupštinu. I šta se onda dešava? Skupština nema kvoruma, ne mogu da se donesu važni zakoni i sve loše ide. Mislim da neće moći Savet da bude tako lako manipulisan.

Jovan Krstić

zamenik Okružnog javnog tužioca Beograd

Značaj javnog interesa

Ovakvi razgovori su u funkciji međusobnih upoznavanja organa koji rade na borbi protiv kriminaliteta, ali i na upoznavanju šire javnosti sa radom pravosuđa. Konkretno, tužilaštvo je svoju aktivnost organizovalo na četiri nivoa i na operativnom nivou se organizaciono priprema za primenu zakonika o krivičnom postupku koji predviđa da tužilaštvo ima vodeću ulogu u pretkrivičnom postupku.

To znači da ćemo imati određene instrumente. Mi još ne znamo da li su ti instrumenti dovoljno efikasni da rukovodimo od početka operativnim radnjama organa unutrašnjih poslova i da prikupljamo dokaze i podatke koji su nam neophodni.

U tom smislu aktivnost se svodi i na učešće zamenika javnog tužioca i okružnih javnih tužilaca u mreži timova u antikorupcijskoj borbi. Taj koncept je podržan od strane tužilaštva. Mislimo da moderan pristup borbi protiv organizovanog kriminala i razne vrste transnacionalnog kriminala ne bi trebalo da se svodi na kampanju, kao što je bilo u ranijem sistemu. Naročito se govorilo o privrednom kriminalu, koji je jedno vreme bio "šlager". Sada je to borba protiv korupcije, koja bi trebalo da bude dugoročna, da se zasniva na promišljenoj taktici i na strateškom nivou, da se tužilaštvo pripremi za ovu vrstu kriminaliteta.

Mi, naravno, imamo korupciju na nižem nivou. To je korupcija nižih činovnika u pravosuđu, u pisarnicama, a to pokazuje i praksa.

Ali, bitnije je da tužilaštvo mora da vodi računa da istraživanjem krupnih slučajeva korupcije pokaže i domaćoj i stranoj javnosti da

imamo kredibilitet da primimo investicije i sredstva, a da ona odu za ono za šta je potrebno. Da se u lancu korupcije ne izgubi ono što država dobija za svoje potrebe.

Znači, da se javni interes ne izigra. Sa tog stanovišta tužilaštvo mora da vodi računa o javnom kredibilitetu, ne u interesu ni vlade, ni neke političke grupacije, nego u interesu države. Mi smo u zakonu imenovani kao državni tužioci, taj termin ima svoju težinu, i sa te strane treba da se tužilaštvo pripremi u organizacionom obliku.

Tužilaštvo Beograda je nosilac najvećeg krivičnog progona u zemlji. U glavnom gradu se procesuiru 60 odsto krivičnih postupaka od ukupnog broja u Republici, pa je logično da u tim oblicima ima i korupcije.

Gordana Božilović-Petrović

sudija Okružnog suda Beograd

Krivična dela korupcije - prvi put

Kako je kod nas do sada bilo tretirano krivično delo korupcije, koje se tek sada pojavljuje sa novim izmenama i dopunama krivičnog zakonodavstva?

U našem zakonodavstvu, i to u Krivičnom zakonu Jugoslavije, postoji krivično delo primanja mita, dok je u Krivičnom zakonu Republike Srbije regulisano krivično delo primanja i davanja mita. Znači, sada sa najnovijim izmenama, a to su izmene i dopune Krivičnog zakona Republike Srbije, uvodi se cela jedna glava, 21. poglavlje, gde su dodata posebna krivična dela korupcije.

U okviru tog poglavlja obuhvaćeno je desetak krivičnih dela korupcije. Među njima je korupcija u postupku privatizacije, korupcija u zdravstvu, nepotrebno lečenje, korupcija u prosveti i još nekoliko krivičnih dela koja se posebno sankcionišu. To je novina i tu se prvi put koristi termin korupcije. Mi smo do sada imali samo termin "mito" u našem krivičnom zakonodavstvu.

Kad je reč o korupciji u pravosuđu, da bismo za neko lice rekli da je krivo, moramo to i da utvrdimo. To znači da se pokreće krivični postupak koji inicira tužilaštvo. Postupak se vodi, što znači da se mora sprovesti ceo dokazni postupak i doneti presuda kojom se neko lice oglašava krivim i osuđuje. Tek onog momenta kada presuda postane pravosnažna, znači da je određeno lice krivo i da je izvršilo neko krivično delo. Takva situacija je i sa krivičnim delom primanja mita.

U pravosuđu, u prošlih desetak godina, mi nismo imali slučajeve sudija, bilo iz opštinske nadležnosti ili okružne, posebno u beogradskim sudovima, da je neko lice, neki kolega bio oglašen krivim, niti da je uopšte vođen postupak za korupciju. Tako da, iako se puno priča o korupciji u pravosuđu, mi još nemamo prave osnove da o tome direktno govorimo. Jer, nemamo pravosnažne presude da bismo mogli da kažemo da je bilo korupcije i da se to vidi iz određenih podataka, na osnovu presuda. Mi takvim činjenicama ne raspolažemo.

Sve ovo što mi danas govorimo jeste, ipak, pretpostavka. To su neke indicije koje nisu dokazane. A dok nešto ne dokažemo, dok nekoga ne osudimo, dok presuda ne postane pravosnažna, ne možemo da smatramo da je neko odgovoran za to krivično delo i da je učinilac kriv. Sa novim kompleksom zakona, koji su u poslednje vreme doneti, videćemo kako će to funkcionisati i kakva će biti situacija u pravosuđu i sa korupcijom na drugim nivoima.

Jovan Spaić

zamenik javnog tužioca Republika Srpska

Sudstvo na popravnom

Situacija oko korupcije u pravosuđu je dosta slična u Republici Srpskoj kao i kod vas. Mi se bavimo korupcijom u svim oblastima društvenih delatnosti, pa i u pravosuđu. U oktobru prošle godine imali smo u Banja Luci, u okviru Centra za geostrateška istraživanja, jedan seminar gde je tema bila upravo pravosuđe i korupcija.

Kao i ovde kod vas, pokazuje se da ne može biti pravosuđe izdvojeno iz društva. Ukoliko ima korupcije u svim ostalim segmentima, onda toga mora biti i u pravosuđu.

Mislim da je profesorka Zagorka Golubović malopre postavila životno pitanje za tu profesiju, kada je pitala koleginicu sudiju - da li nam pada na pamet da istražujemo slučajeve odugovlačenja parnica? Naime, u jednom radu OESC za Bosnu i Hercegovinu bilo je postavljeno ovakvo pitanje: "Da li u vašem kraju postoji poznati prekršilac zakona koji nikad ne biva osuđen, bez obzira na to koliko to puta činio i koliko ga puta hapsili?"

To je, prema tumačenju OESC, primer nepostojanja nezavisnog pravosuđa. I zato se sada postavlja pitanje - gde se pravosuđe nalazi u korupciji? Može li pravosuđe, ako je korumpirano, barem u meri u kojoj to pokazuju ankete, da rešava slučajeve korupcije kao organ koji je zadužen da rešava prekršaje? Kako može pravosuđe, ako u svojim redovima ima korumpiranih činovnika, sudija i tužilaca, da sudi takvim ljudima?

Možda to liči na filozofsko pitanje, ali je u svakom slučaju i životno. Jer, ne može se oteti utisku da pravosuđe, prema Agenciji za marketing istraživanja "Partner" iz Banjaluke, na skali od jedan do pet, pra-

vosuđe ima ocenu 3,99 to je dosta visoko rangiranje. To znači da 40 odsto građana smatra da ima korupcije u pravosuđu.

Sa druge strane, **funkcija sudije je i dalje dosta uvažena i ugledna, jer mladi ljudi rado odlaze u pravnike da bi bili sudije i tužioci. Kako su, onda, časni i pošteni ljudi, koji gotovo iz ideala odlaze na funkciju sudije, došli do toga da građani o njima ne misle dobro, odnosno da misle da je pravosuđe korumpirano?**

Što se tiče nas u Republici Srpskoj, odgovarajući na ono pitanje povodom odugovlačenja parnica, mi nismo imali krivične prijave protiv sudija i tužilaca. Zapravo, imali smo jednu krivičnu prijavu koja je više anegdotska. To je krivična prijava protiv sudije koji je najbolji u okružnom sudu i to iskreno smatra većina. Krivičnu prijavu protiv njega je podneo, niko drugi do - ministar pravde u Vladi Republike Srpske. Zato što je bio nezadovoljan predsednik Vlade RS, jer je veće kojim je predsedavao dotični sudija, odlučilo da pusti iz pritvora jednog čoveka koji je bio optužen za krivično delo utaje poreza. Bilo je reči o velikoj sumi novca. A kako je optuženi bio bogat čovek, odmah je njegovo puštanje iz pritvora dovedeno u vezu s korupcijom. Ali, na tome se završilo i nikakvih drugih posledica nije bilo.

U Republici Srpskoj je 1999. godine usvojen jedan kodeks sudijske i tužilačke etike. Pored ostalih promena, tu je potencirano da su sudije i tužioci nezavisni u svom radu, da moraju poštovati ustave i slično. Insistira se na nepristrasnosti i pravičnom delovanju, na donošenju odluka bez favorizovanja, na izbegavanju sukoba interesa i donošenja odluka u korist rodbinskih veza. Naglašava se, takođe, da sudije i tužioci ne mogu pripadati ni jednoj političkoj organizaciji.

Da li smo mi to prihvatili za ove dve-tri godine koliko je kodeks na snazi?

To se vidi po tome što je upravo juče Upravni odbor za primenu mirovnog sporazuma za Bosnu i Hercegovinu u Strazburu doneo odluku da izvrši selekciju među sudijama i rekonstruiše sudstvo. Naime, međunarodna zajednica se smatra pozvanom da aktivno učestvuje radi sprečavanja krivičnih dela u ekonomiji, korupciji i problema nasleđenih u sudskom sistemu.

Drugim rečima, Upravni odbor iz Strazbura je zauzeo stav da mi nismo iskoristili priliku koja nam je pružena, kao ni pomoć međunarodnih organizacija da sami rešimo nagomilane probleme pravosuđa. **Zato je visoki predstavnik doneo odluku, pa ćemo dobiti strogog i pravičnog sudiju iz inostranstva, na čelu nezavisne Srpske komisije za Bosnu i Hercegovinu, koji će izvršiti trijažu nas zaposlenih, pa ćemo videti ko će ostati.**

Dr Danilo Šuković

Institut društvenih nauka

Ekonomске reforme i pravni sistem

Položaj pravosuđa kod nas u direktnoj je vezi sa reformama. Ovim problemima o kojima smo danas govorili dodao bih još jedan, a to je problem nezavisnosti sudstva. U svakoj zemlji, a posebno u demokratskim zemljama, vlast se deli na tri dela - zakonodavna, izvršna i sudska. Vrlo je važno da u tim odnosima sudska vlast bude potpuno nezavisna. Mi, na žalost, još nemamo nezavisnu sudsku vlast i to je tema za sebe.

Ali, vrlo je bitno da osim eliminisanja korupcije i sudska vlast postane nezavisna. Jer, ukoliko nemamo nezavisno sudstvo ne možemo uspešno da sprovedemo naše reforme. Iz prostog razloga što se naš koncept reformi, i to posebno koncept privatizacije, zasniva na prilivu investicija, što dalje znači dotok kapitala. A kao što je poznato, kapital ne dolazi tamo gde sudstvo i pravosuđe ne mogu da garantuju svojinska prava, ni sva ugovorna prava.

Naše sudstvo, ovakvo kakvo je sada, na žalost, ne može da garantuje ni da obezbedi takve uslove. U tome je jedna od činjenica što nam privatizacija ide sporo i što ne može da se obezbedi veći priliv stranih investicija.

Iskustva svih drugih zemalja u tranziciji govore da su baš zbog tih problema strane investicije sporo dolazile. Svuda su investicije brže počele da pristižu tek pošto su prošle prve tri do četiri godine tranzicije. Upravo kada je počela da deluje pravna država i kada je strani kapital

dobio garancije da neće propasti, bilo zbog korupcije, bilo zbog kriminala ili zbog suvišnog mešanja države u pravni život. Dakle, tek su se onda stvorili uslovi. Zato je i za nas važno da se reše problemi u sudstvu i pravosuđu i da te institucije postanu nezavisne, uz garantovanje sigurnosti ugovora.

Dok se to ne reši, mi ne možemo biti optimisti da će nam reforme krenuti kako treba, što znači da nema ekonomskog oporavka ni rasta životnog standarda. Umesto uspeha reformi, možemo da upadnemo u takozvanu "reformsku klopku", a to svakako ne bi bilo dobro.

Pitanja i odgovori

Prof. dr Zagorka Golubović: *Kada ste govorili o razrešavanju sudija koji su bili uključeni u neke radnje tako da nisu vršili dobro svoju funkciju, da li vam je poznato šta se dešava posle toga? Ko zameni te razrešene sudije?*

Jer, primedbe građana u raznim delovima Srbije pokazuju da kad se smene jedne sudije zbog neodgovornog obavljanja dužnosti, postave se druge koji su u raznim drugim oblastima pokazali iste sklonosti. Dakle, da li je dovoljno samo razrešiti sudije a ne pratiti proces kako se odvija dalje postavljenje, i da li oni koji dođu na njihova mesta jesu ljudi od kredibiliteta koji mogu da garantuju da će posao biti drugačije obavljen?

Bruno Vekarić: Ministarstvo pravde ima minornu ulogu u samom postavljanju sudija. A sada, uspostavljanjem novog paketa zakona, nema više nikakvu ulogu, osim što je ministar pravde jedan od članova vrhovnog organa koji postavlja i razrešava sudije. Jednostavno, Odbor za pravosuđe je taj koji odlučuje o postavljenju sudija. Inače, potpuno se slažem sa Vama da politika mora da bude izdvojena od pravosuđa. Ali, Ministarstvo pravde ne može da kontroliše nikakav uticaj koji može da ima jedna politička grupa unutar Odbora za pravosuđe.

Prof. dr Zagorka Golubović: *Ja nisam ni mislila da treba da kontrolišete, ali da li imate uvid u ono što se dešava. Mislim da Ministarstvo pravde apsolutno mora da ima uvid u ono što se dešava. Jer, ako je jedan predsednik suda smerjen a doveden drugi koji uopšte nema kredibilitet, to je nešto što se ne može tolerisati.*

Bruno Vekarić: Ali, čekajte... Kako Ministarstvo pravde može da utiče na Skupštinu Republike Srbije da bude ili ne bude doveden

jedan predsednik suda. Ne znam, to se već prebacuje na teren politike. Još nešto želim da kažem. Šta je još kod nas primenjeno? Kompletno, kod izbora sudija predlozi koji su išli prema Odboru za pravosuđe išli su iz samog pravosuđa. Znači, glas struke je slušan. Tako da ne vidim odgovornost Ministarstva pravde što je neki predsednik suda u unutrašnjosti postavljen, a možda nije trebalo da bude. Na to, jednostavno, ne možemo uticati.

Prof. dr Zagorka Golubović: *Da li Vam je palo na pamet da ispitajte zašto se neka parnica odugovlači godinama i da li iza takvih odugovlačenja ne stoji, u stvari, mito, posredstvom advokata? Na primer, meni su građani pominjali konkretna imena advokata za koje se i u advokatskim krugovima zna da sudijama daju mito. A nikad se ništa nije ustanovilo?!*

Gordana Božilović-Petrović: Ja sam krivični sudija, a krivični postupak je dosta brži u odnosu na parnični. Inače, poznato mi je da se parnični postupci dosta dugo vode i da građani imaju primedbe na to. Međutim, ovo što ste pitali, da li mi to utvrđujemo, odgovor je - ne.

Jer, prvo, sud sudi i donosi odluke. Znači, inicijativu mora neko drugi da pokrene. Mora biti prijava koja je podneta, bilo od građana, bilo od policije, zatim mora biti pokrenut postupak od strane tužilaštva koje je nadležno. Pa tek kad oni pokrenu postupak sud je taj, i to okružni u prvom stepenu, koji vodi postupak i donosi odluku.

Znači, ja nisam kompetentna da Vam odgovorim na to pitanje, već pre možda tužilac, jer kod njih idu prijave. Oni odlučuju da li će da podignu optužbu, ili da to na neki drugi način reše. A mi smo tu da sudimo i da presuđujemo.

Snežana Lukić, šef kabineta Ministra pravde Srbije: Pitanje profesorke Golubović se odnosilo na to zašto se parnice odugovlače, pa može da se pomisli da je u pitanju i neka koruptivna radnja.

Ministarstvo pravde nema nikakvu mogućnost, niti ovlašćenje, da utiče na ishod sudskog postupka. Međutim, prema Zakonu o ministarstvima, Ministarstvo pravde ima kontrolu nad sudskim poslovanikom, te zato vodi statistiku o ažurnosti i kvalitetu rada sudija. Na kraju svake godine Ministarstvo pravde dobija podatke o tome koliki je broj rešenih predmeta jednog sudije i kakav je kvalitet (da li su potvrđene ili nepotvrđene, odnosno preinačene odluke). Zbog svega toga, pošto je postojao utisak da sudije nisu dobro radile, Ministarstvo pravde je izvršilo reviziju rada sudija u prethodne tri godine.

Tako je utvrđeno da veliki broj sudija nije ispunjavao normu i pokrenuta je inicijativa za razrešenje 86 sudija. Međutim, ipak se zastalo sa svim tim i odlučeno je da se vidi rad i u toku 2001. godine. Do sada imamo podatke i uvid da je počelo ubrzanije da se radi, da se sada postupci zakazuju brže, odnosno da je period između jednog i drugog suđenja oko mesec do dva dana. Videćemo kako će biti dalje.

Prof. dr Zagorka Golubović: *Ko treba pokrene inicijativu za odgovornost u slučaju odugovlačenja parnice?*

To bih želela da znam, jer me to građani pitaju na tribinama o korupciji.

Snežana Lukić: Kod nas postoji odeljenje za sudski nadzor i tu je mogućnost da se utiče na ažuriranje sudskog postupka. Mi svakodnevno dobijamo od 40 do 50 predstavi građana u kojima nas mole da utičemo na ubrzanje sudskog postupka. Takvu mogućnost Ministarstvo pravde ima. Ono ne može da odlučuje kakav će biti ishod, ni kakav će biti postupak, ne može da se meša u odluku sudije, ali može da utiče na to da se postupci brže zakazuju.

Dr Predrag Jovanović: Iz prakse koju imaju u Republici Srpskoj vidi se da postoji veza između poslovanja i korupcije u pravosuđu. Jer, često se pravosuđe tretira kao institucija koja treba da zadovolji pravdu, a zanemaruje se njegova ključna uloga u ekonomskom razvoju. Pre svega u domenu obezbeđenja i sigurnosti ugovora i

svojine. Zanimljivo je, takođe, i pitanje - otkud sumnja na pravosuđe, iako ni jedan sudija nije osuđen?

Iz podataka koje je saopštio gospodin Vekarić vidi se da je sudija opštinskog suda imao 150 maraka platu. Ako se zna da sudija ne može da radi prekovremeno, da "tezgari" kao neke druge profesije, a ne može da se bavi ni nekim drugim delatnostima, šta je moguće uraditi sa 150 maraka i kako živeti? Sa druge strane, imamo pojavu da je ta osoba u vrlo nezavidnoj materijalnoj situaciji.

Ali, osim sudija ne treba zaboraviti ni veštake, ni zaposlene u pisarnicama, za koje je takođe karakteristična sklonost ka korupciji.